

Sverige under pandemin

Coronakommissionens andra delbetänkande

SOU 2021:89

Torsten Persson, IIES, Stockholms Universitet

SNS, 1 november, 2021

Urval av frågor där vi presenterar ny kunskap

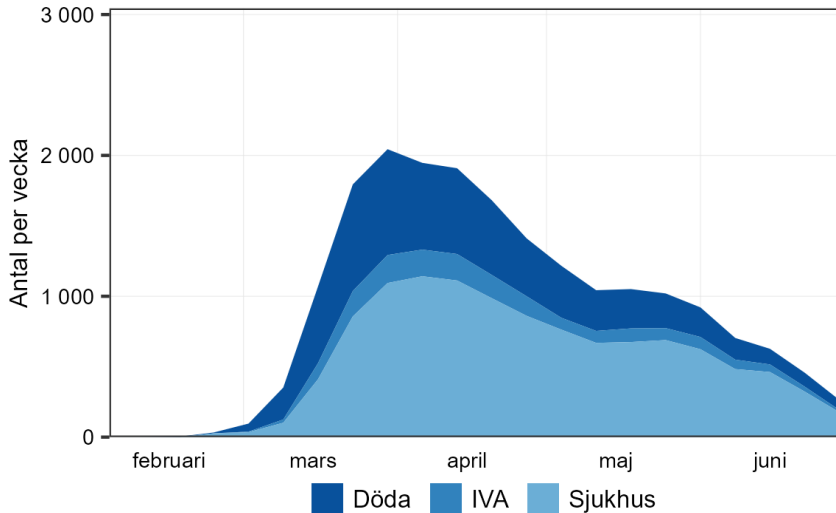
1. Pandemins första skede? (Kap 2)
2. Hur kom smittan till Sverige? (Kap 3)
3. Hur spred sig viruset vidare i landet? (Kap 3)
4. Vilka grupper särskilt hårt drabbade? (Kap 13)
5. Mer om smittan på äldreboenden? (Kap 14)

Pandemins första skede?

Underlag

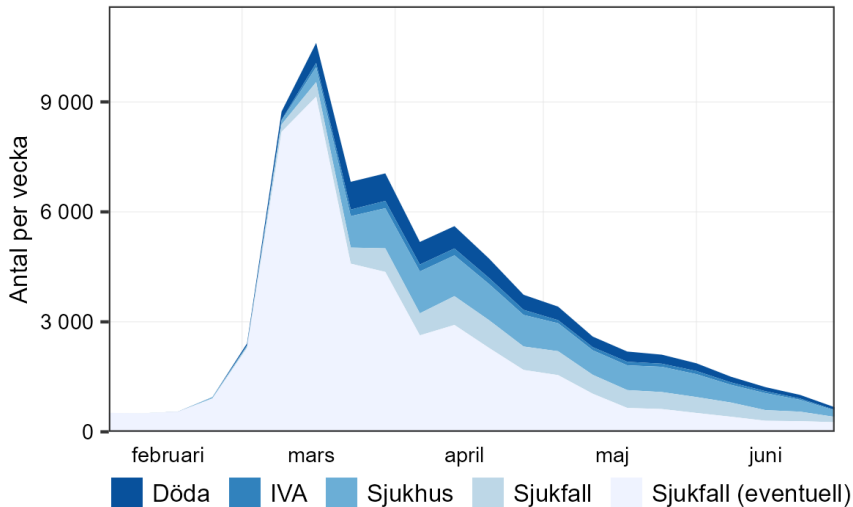
- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Toppen på isberget – första vågen

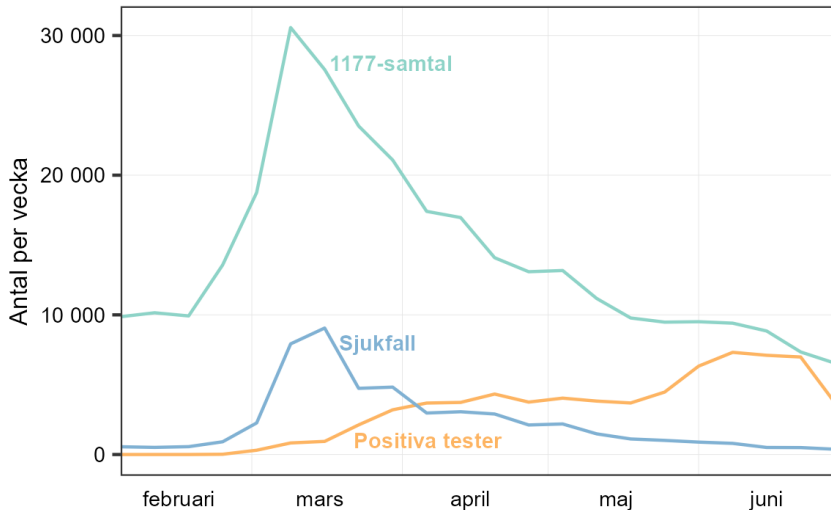
- ▶ mått som presenterades då, men dagens siffror
- ▶ sent i förloppet + mest allvarliga yttringarna av covid-19

Mer av isberget

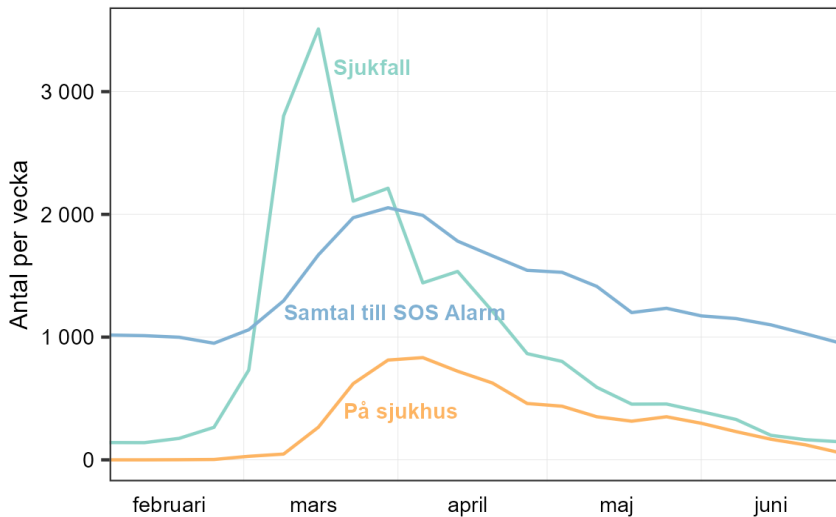
- ▶ brantaste uppförsbacken en-två veckor tidigare
- ▶ mer dramatisk bild av smittspridningen

Väckarklockor (hela Sverige)

- ▶ 1177-samtal med covid symptom, i princip åtkomliga i realtid
- ▶ gäller också positiva test, men kom alldeles för sent

Väckarklockor (Stockholm)

- 112-samtal med symptom också åtkomliga i realtid

Pandemins första skede?

Underlag

- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Slutsatser

- ▶ smittspridningen tidig mars 2020 ser värre ut än vi trodde

Betydelse

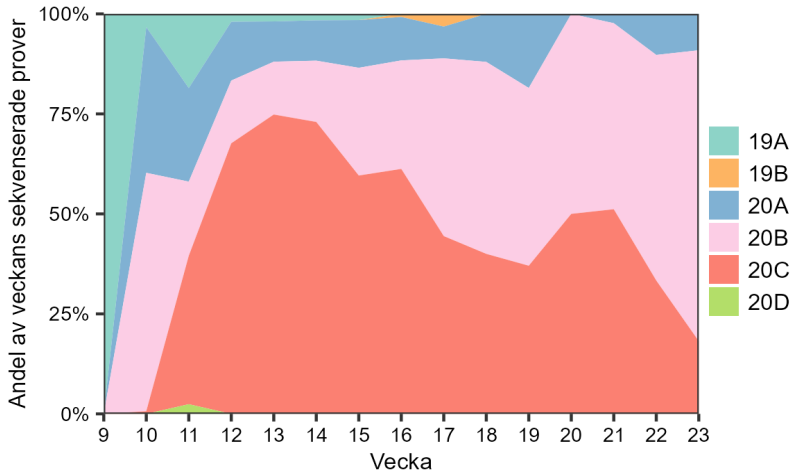
- ▶ kritisk tid – bidrog bristande information till förlorade veckor?
- ▶ övervakning i realtid fundamental

Hur kom smittan till Sverige?

Underlag

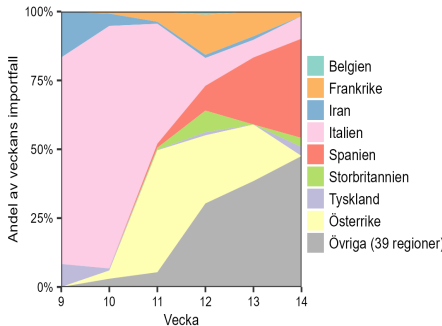
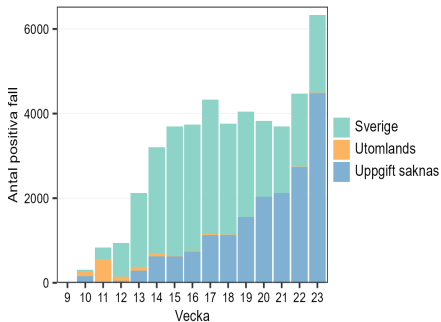
- ▶ rapport från R. Dyrdak/J. Albert (KI), bygger på sekvensering av virusets arvsmassa (och PCR-test av sparade luftvägsprov)
- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Få varianter av SARS-CoV-2 dominerar i första skedet

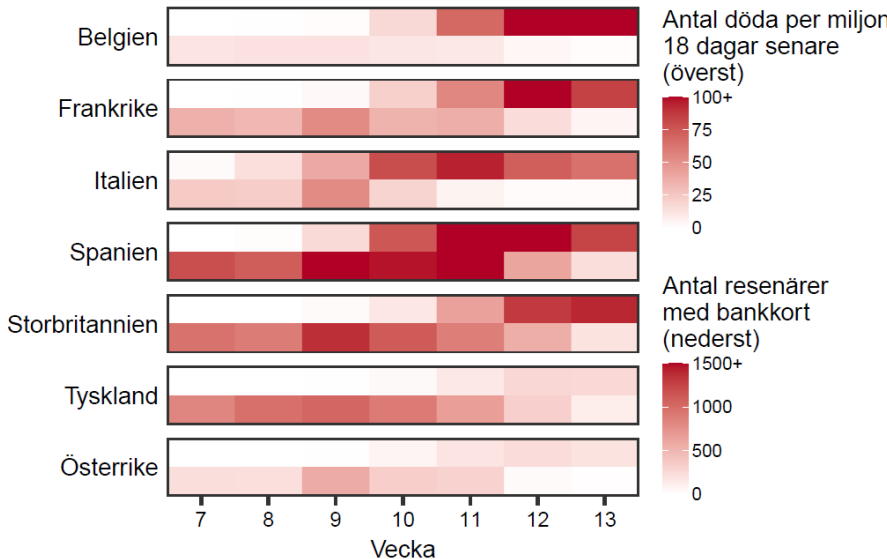
- ▶ inga positiva fall bland prover tagna före vecka 9
- ▶ tre förhärskande varianter vars mutationer bara finns i Sverige (Finland) indikerar inhemsk smittspridning
- ▶ resedata + annan forskning pekar ut Italien och Österrike

Bredare data om smittland pekar åt samma håll

- uppgifter från smittspårning runt *samtliga* positiva PCR-test

Liksom utlandsköp med Swedbank-kort

- "smittofönster" – många reser till plats där många är sjuka

Hur kom smittan till Sverige?

Underlag

- ▶ rapport från J. Albert/R.Dyrdak (KI), bygger på sekvensering av virusets arvs massa (och PCR-test av sparade luftvägsprov)
- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Slutsatser

- ▶ få smittade innan vecka 9, 2020
- ▶ smittan kom med sportlovsresor från Italien och Österrike
- ▶ sen tog inhemska smittkedjor över

Betydelse

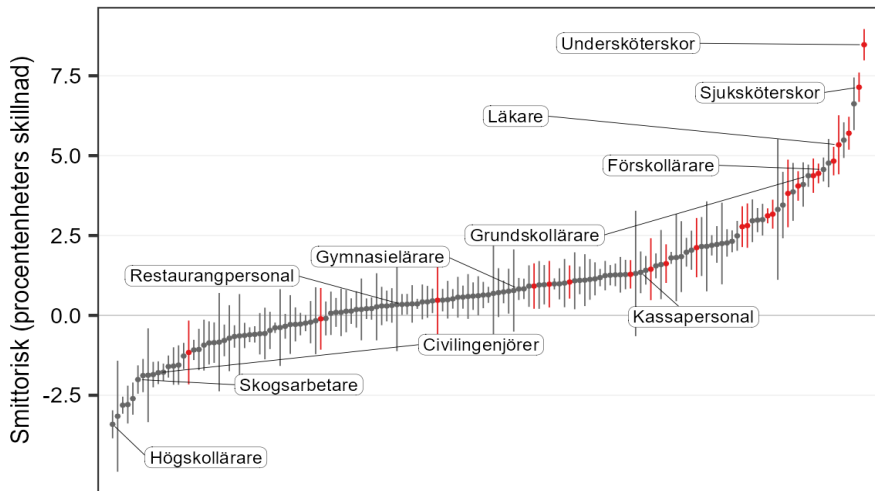
- ▶ den inhemska smittspridningen var inte oundviklig
- ▶ kunde annorlunda åtgärder ha gjort skillnad?

Hur spred sig viruset vidare i landet?

Underlag

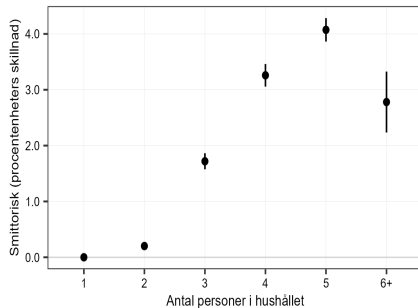
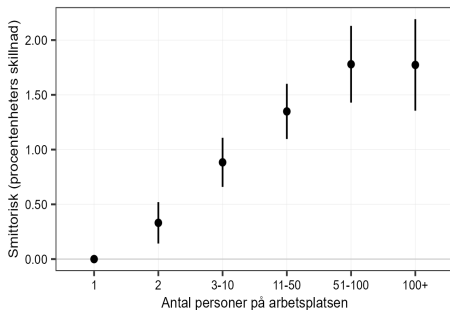
- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Störst smittorisk i kontaktnära yrken ...

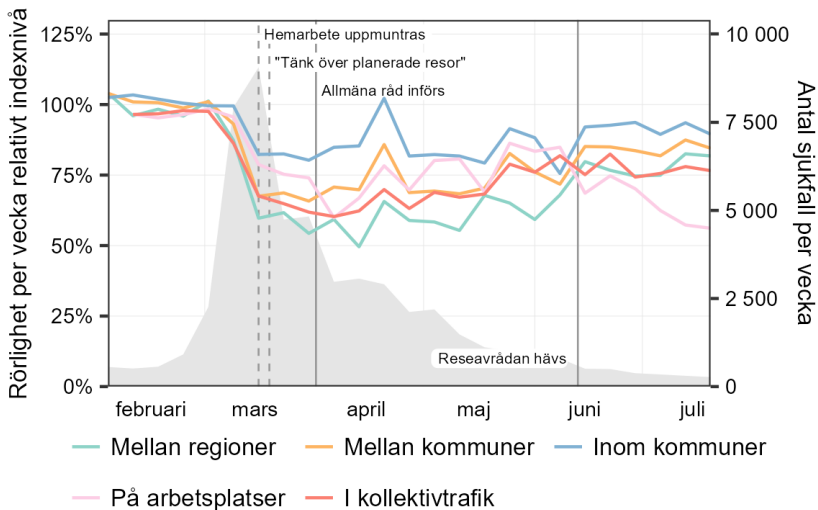
- ▶ statistisk modell som justerar för många individrisker och mått på nätverkstorlek

... samt på större arbetsplatser och i större familjer

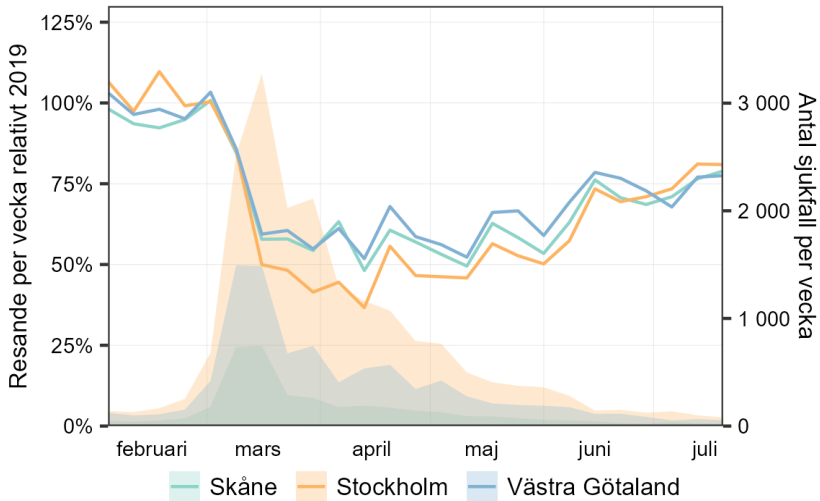
- ▶ spännvidd i smittorisk större mellan familjer än arbetsplatser
- ▶ samma statistiska kontroller som ovan (kön, ålder, utbildning, yrke, inkomst, botadsyta, hemkommun, ...)

Rörlighet reagerar på all information om pandemin

- data från telefonmaster (Telia) och GPS (Google)

Rörlighet reagerar på all information om pandemin

Hur spred sig viruset vidare i landet?

Underlag

- ▶ forskning inom SU:s covid-19 program

Slutsatser

- ▶ se smittspridning som biologiska processer i sociala nätverk
- ▶ mer spridning i större nätverk och vid kontakt mellan nätverk
- ▶ individer minskade sin rörlighet innan FHM:s råd kom

Betydelse

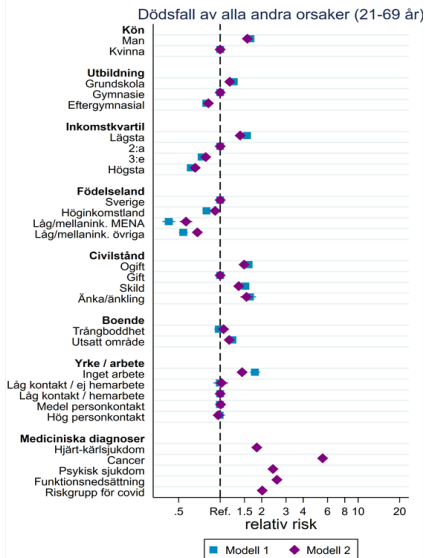
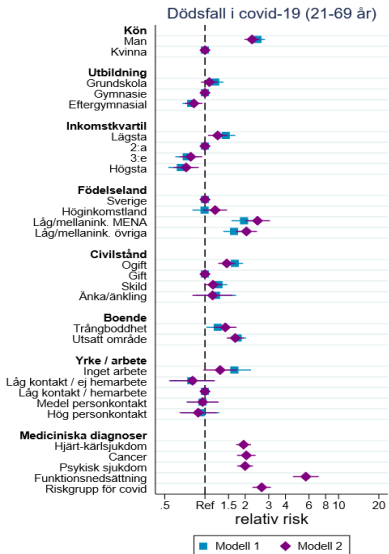
- ▶ bred förståelse ger mer träffsäkra åtgärder
- ▶ *all* kommunikation om pandemin styr människors beslut och faktisk smittspridning

Vilka grupper särskilt hårt drabbade?

Underlag

- ▶ rapporter från G. Andersson m fl (SU, KI) och A. Karimi (UU), bygger på nya data från SU:s covid-19 program

Dödsrisker: covid-19 och andra orsaker

- ▶ covid-19: samma SES-gradienter som annan dödsrisk
- ▶ men radikalt olika för utlandsfödda

Covid-19: sjukhusvistelser och testvilja (1177)

- ▶ motsatta resultat för sjukdom och egenbeställda test
- ▶ liknande fynd för annat sökbeteende

Vilka grupper särskilt hårt drabbade?

Underlag

- ▶ rapporter från G. Andersson m fl (SU, KI) och A. Karimi (UU), bygger på nya data från SU:s covid-19 program

Slutsatser

- ▶ "vanliga" SES-gradienten i covid-19 sjukdom och död
- ▶ men större incidens för utlandsfödda sticker ut
- ▶ rakt motsatta mönster för testvilja och vårdkonsumtion

Betydelse

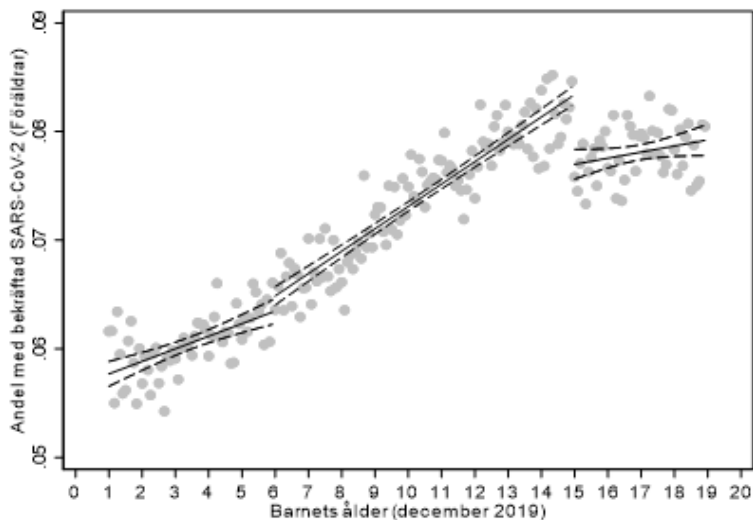
- ▶ pandemin slagit hårdast mot (i) äldre och (ii) utlandsfödda – kräver mer forskning
- ▶ lägre testvilja i högriskgrupper går igen i vaccinationer

Mer om smittan på äldreboenden?

Underlag

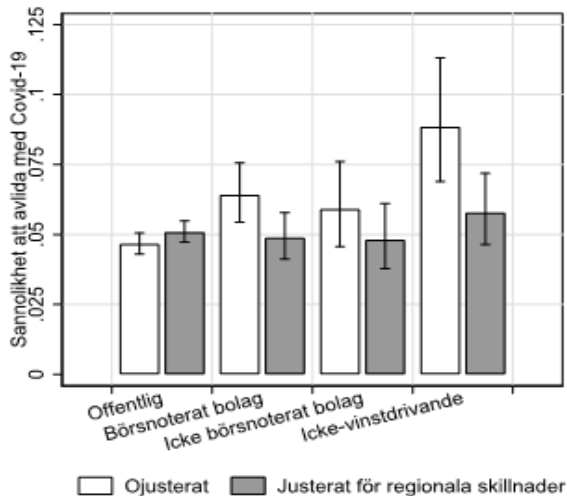
- ▶ rapporter från P. Nilsson (SU) och R. Broms m fl (GU),
bygger på nya data från SU:s covid-19 program

Använd att föräldrars smittorisk stiger med barnens ålder

- dödligheten på boenden speglar åldern på personalens barn, men ej de anhörigas barn

Undersök skillnader mellan boenden, t ex driftsform

- ▶ skillnader i dödlighet mellan olika boenden ej stabila om justerar för region (smittorisk)

Mer om smittan på äldreboenden?

Underlag

- ▶ rapporter från P. Nilsson (SU) och R. Broms m fl (GU), bygger på nya data från SU:s covid-19 program

Slutsatser

- ▶ smittan kom in via personal snarare än anhöriga
- ▶ större boenden, mer personalomsättning – högre mortalitet
- ▶ ej stabil skillnad på privat och offentlig drift

Betydelse

- ▶ besöksförbud spelade nog liten roll, men var ändå rimligt